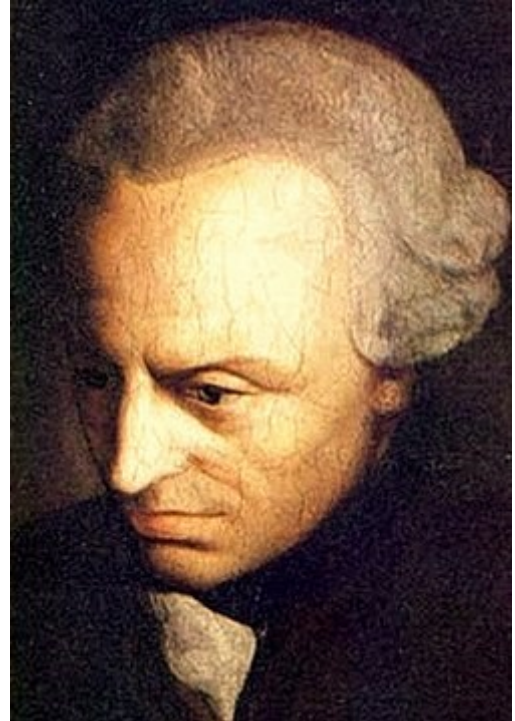

Texter från upplysningen

Immanuel Kant: Vad är upplysning?

”Upplysningen är människans utträde ur hennes självförvållade omyndighet. Omyndighet är oförmågan att använd sitt förstånd utan någon annans ledning. Självförvållad är denna omyndighet om orsaken till den inte ligger i brist i förstånd, utan i brist på beslutsamhet och mod att göra bruk av det utan någon annans ledning. Sapere Aude (Våga veta på latin!)”

”(…) För denna upplysning kräver inget annat än frihet, och närmare bestämt allt som kan rymmas under samlingsrubriken frihet, nämligen friheten att i alla stycken göra offentligt bruk av sitt förnuft. Men på alla håll kan jag höra ropet: Resonera inte! Officeren säger: Resonera inte, exercera! Finansrådet säger: Resonera inte, betala! Prästen säger: Resonera inte, tro!”

Mary Wollstonecraft – Ett försvar för kvinnans rättigheter

Mary Wollstonecraft är en av de första kvinnorna som skrev om kvinnlig frigörelse under upplysningstiden. Hon skrev boken Ett försvar för kvinnans rättigheter där hon argumenterar för att kvinnor också skulle få utbilda sig och leva som myndiga. Nedan följer ett utdrag från Wollstonecrafts bok.

”Det är allmänt bekant att kvinnor ägnar flera av sina bästa år i livet åt att skaffa sig ytliga kunskaper i olika färdigheter. Under tiden offrar de både kroppslig och själslig styrka för osedliga skönhetsuppfattningar i sin strävan efter att uppnå en samhällsställning genom giftermål – kvinnors enda sätt att komma upp här i världen. Men i och med denna strävan förfaller de till lägre varelser. När de gifter sig beter de sig som barn – de klär upp sig, målar sig och gör sig till en parodi på Guds skapelse.”

Voltaire – Traktat om toleransen

1762 blev en köpman vid namn Jean Calas dömd till döden främst för att han var protestant. Majoriteten av Frankrike under Voltaires tid var katoliker och till följd av avrättningen av Jean Calas skrev Voltaire en text som heter Traktat om toleransen där han argumenterar för religiös tolerans (religionsfrihet) och emot religiös fanatism som han menade var anledningen varför Jean Calas blev dömd till döden. Nedan följer några utdrag från Voltaires text.

”(...) och den stora princip, den allmänna princip, som gäller över hela jorden: handla icke annorlunda mot andra än du vill, att de skall handa mot dig. Men då kan man inte förstå, hur med utgångspunkt i den här principen att en människa skulle kunna säga till en annan: tro vad jag tror – eller ska du dö. Så säger man i Portugal, i Spanien, i Goa (område i Indien). I några andra länder nöjer man sig för närvarande med att säga: tro, eller jag hatar dig. Tro, eller ska jag göra dig allt ont jag kan; du är ett odjur, du har inte min religion således har du ingen religion alls; dina grannar, din stad, din provins bör förakta dig.”

”Men, uppriktigt sagt, därför att vår religion är gudomlig till sitt ursprung, bör den därför visa sin härskarmakt genom hat, våldsdåd, landsförvisning, egendomsrofferier, fängelse, tortyr, mördande, och genom tacksägelse till Gud för dessa mord? Ju mer gudomlig den kristna religionen är, desto mindre tillkommer det människan att ta den under sitt hägn. Är den ett Guds verk, skall Gud också upprätthålla den utan er? Ni vet att intolerans endast skapar hycklare eller rebeller. Vilket sorgligt alternativ!”

”Det behövs ingen stor konst, ingen utsökt vältalighet för att bevisa att kristna bör vara fördragsamma mot varandra. Jag går ännu längre: jag säger att vi bör betrakta alla människor som våra bröder. Vad för något! Turken – Min broder? Kinesen – Min broder? Juden? Siamesen? Ja, otvivelaktigt! Är vi inte alla barn av samma fader och skapade av samma Gud?”